



ترجمه:
افسانه مومدی
کارشناس تربیت بدنی



مسیر آموزشی:

فرایندی سه مرحله‌ای

بسیاری از معلمان تربیت بدنی سخت کار می‌کنند تا یادگیری را در کلاس خود ترقی دهند. بسیار تلاش می‌کنند تا بفهمند، دانش آموز چه چیزی را یاد می‌گیرد و آیا این یادگیری در راستای همان مسائلی است که قصد داریم آن‌ها یاد بگیرند، یا نه. روش‌های بسیاری وجود دارند که معلمان می‌توانند، یادگیری دانش‌آموز را در راستای انتظارات خود پیش ببرند. مسیر آموزشی در اصل پیوندی است میان سه بخش آموزشی، شامل: نتایج موردنظر، فرایندهای آموزشی و ارزیابی آموزشی. دنبال کردن مسیر آموزشی، به افزایش یادگیری دانش‌آموز و مطلع شدن معلم از زمینه‌ی یادگیری دانش‌آموز می‌انجامد. از نظر تئوری، مسیر آموزشی به نظر بسیار پیچیده می‌آید، هرچند ساختار ساده‌ای دارد. در حقیقت، هنگامی با مسیر آموزشی مواجه هستیم که مسائل مربوط به یادگیری همان‌طور باشند که آموزش داده می‌شوند و در نهایت مورد ارزیابی قرار گیرند. مسیر آموزشی را می‌توان در سطوح متفاوتی دنبال کرد. در طول دوره‌ی تحصیلی، می‌توان در یک واحد و به صورت درسی مجزا به آن پرداخت. یکی از جنبه‌های کلیدی مسیر آموزشی در هر یک از این زمینه‌ها، برنامه‌ریزی است؛ برنامه‌ریزی با توجه

به نتایج یادگیری، تجربه‌های یادگیری و ارزیابی میزان یادگیری دانش‌آموز که در مسیر آموزشی مسأله‌ی مهمی به شمار می‌آید. هدف این مقاله، ارائه‌ی فرایندی سه مرحله‌ای در کنار چک‌لیستی برای هر مرحله است که به معلمان کمک می‌کند، تا از طریق مسیر آموزشی بتوانند، آموزش و یادگیری را عمق و سرعت بخشند.

مرحله‌ی اول

مرحله‌ی اول، مشخص کردن نتایج یادگیری موردنظر است. استانداردهای ملی در زمینه‌ی آموزش تربیت بدنی

[انجمن ملی ورزش و تربیت بدنی، ۱۹۹۵]، نتایج خاص هر نوع یادگیری را به پرورش دهندگان بدنی ارائه می‌دهد تا بدانند، دانش‌آموز برای آن‌ها که بتواند به تربیت بدن بپردازد، چه مطالبی را باید بداند. معلمان برای طراحی و ایجاد نتایج درسی آموزش خود می‌توانند، از استانداردهای NAPSE استفاده کنند [هابل، ۱۹۹۵].

هنگامی که نتایج یادگیری تأیید شد، در نظر گرفتن این مسأله مهم است که امور انجام شده باید متناسب با توانایی‌های فرد یادگیرنده باشد. گراهام، هیل و پارکر، در سال ۲۰۰۱ از سیستمی طبقه‌بندی شده به نام

«سطوح کلی پیشرفت مهارت» (GISP) استفاده می‌کنند؛ سیستمی برای اطمینان از این که امور انجام شده متناسب با توانایی یادگیرنده است. GISP سیستمی است با چهار سطح پیشرفت مهارت حرکتی، شامل: پیش کنترل، کنترل، استفاده و پیشرفت. یکی از ویژگی‌های قابل مشاهده در سطح پیش کنترل این است که کودک نمی‌تواند، حرکات را

کودک می‌تواند از مهارت در ترکیب با مهارت‌های دیگر استفاده کند و به درستی آن را انجام دهد. نهایتاً این که در سطح پیشرفت، مهارت تقریباً اتوماتیک است و نحوه‌ی عملکردها تقریباً یکسان و مشابه هستند [گراهام و همکارانش، ۲۰۰۱]. برای مثال، اگر معلم تربیت بدنی در «سطح استفاده» بخواهد پرتاب را به کلاس، آموزش دهد، برای اطمینان از این که درخواستش متناسب با توانایی کودک است، از دانش آموز می‌خواهد که به جای پرتاب توپ به بازیکن دیگر، پرتاب را به فضای خالی پشت سر او انجام دهد [گراهام و همکارانش، ۲۰۰۱]. این نتایج متناسب با سطح یادگیری یادگیرنده است؛ چرا که آن‌ها آماده‌ی ترکیب این مهارت با مهارت‌های دیگر هستند و می‌توانند به درستی حرکت را انجام دهند.

چک لیست

۱. آیا نتایج یادگیری نشان می‌دهد که دانش آموزان چه چیز را یاد می‌گیرند؟
۲. آیا نتایج یادگیری متناسب با توانایی‌های یادگیرندگان است؟

مرحله‌ی دوم

مرحله‌ی دوم همان گزینش تجربه‌های یادگیری است. تجربه‌ی یادگیری بخشی از آموزش است که برای توسعه‌ی یک سلسله مسائل مهارتی خاص در دانش آموز از آن استفاده شده است [رنیک، ۲۰۰۲]. برای طراحی تجربه‌های یادگیری، رعایت چهار معیار ضروری وجود دارد:

الف) تجربه‌ی یادگیری باید پتانسیل بهبود مهارت‌های حرکتی دانش آموز را داشته باشد.

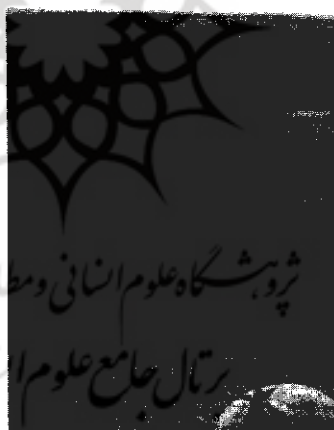
ب) تجربه‌ی یادگیری باید برای تمام دانش آموزان با سطح توانایی مناسب، طبق قاعده و اصول خاصی باشد.

ج) تجربه‌ی یادگیری باید با سطح توانایی آنان تناسب داشته باشد.

د) تجربه‌ی یادگیری باید پتانسیل تکمیل هدف‌های روان حرکتی، محرک و شناختی را داشته باشد [رنیک، ۲۰۰۲].

علاوه بر این، تجربه‌های یادگیری باید قابل ارزیابی باشند و منجر به دستیابی دانش آموز به هدف‌های یادگیری بینجامند. چنین تجربه‌هایی مسیر آموزشی را به حد بهینه‌ای می‌رسانند. مثالی برای فعالیت‌های یادگیری که در راستای

به ترتیب تکرار کند. در سطح کنترل، حرکات به ندرت اتفاقی هستند و به نظر می‌رسد که بیش تر مطابق خواسته‌ی کودکند. یکی از ویژگی‌های «سطح استفاده» این است که



دنبال کردن مسیر آموزشی، به افزایش یادگیری دانش آموز و مطلع شدن معلم از زمینه‌ی یادگیری دانش آموز می‌انجامد

همان پرتاب به فضای خالی است، در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. نمونه‌ی فعالیت‌های یادگیری و نتایج آن

نتیجه یادگیری	فعالیت‌های یادگیری
دانش آموز می‌تواند به سمت یک فضای خالی که در ریاضت گذشته هم آن جاست، توپ را پرتاب کند.	۱. پرتاب به سمت دریافت‌کننده‌ای که از پرتاب‌کننده دور می‌شود. پس از پنج دقیقه تغییر مسیر می‌دهد.
	۲. پرتاب به سمت دریافت‌کننده‌ای که در مقابل پرتاب‌کننده است. پس از پنج دقیقه تغییر مسیر می‌دهد.
	۳. پرتاب به سمت دریافت‌کننده‌ای که به سوی پرتاب‌کننده در حرکت است. پس از پنج دقیقه تغییر مسیر می‌دهد.
	۴. پرتاب به سمت هم‌بازی که در جهتی حرکت می‌کند (دور می‌شود، مقابل اوست، یا به سوی او حرکت می‌کند). پس از پنج دقیقه تغییر مسیر می‌دهد.

چک لیست

- آیا تجربه‌های یادگیری منتخب:
۱. به دستیابی به هدف‌های یادگیری مطلوب می‌انجامند؟
 ۲. مهارت‌های حرکتی دانش‌آموزان را بهبود می‌بخشند؟
 ۳. برای تمرین حداکثر در نظر گرفته شده‌اند؟
 ۴. با سطح توانایی دانش‌آموزان تناسب دارند؟
 ۵. ظرفیت (پتانسیل) تکمیل هدف‌های روان‌حرکتی، محرکی و شناختی را دارند؟
 ۶. در طول ارزیابی قابل بررسی هستند؟

جدول ۲. طرح درس نمونه برای اجرای مسیر آموزشی

ارزیابی:	فعالیت‌های یادگیری:	نتایج یادگیری:
● معلم روی پرتاب به سمت دریافت‌کننده در حالت دور شدن است، پس از پنج دقیقه تغییر مسیر می‌دهد.	۱. پرتاب به سمت دریافت‌کننده‌ای که از پرتاب‌کننده در حال دور شدن است، پس از پنج دقیقه تغییر مسیر می‌دهد.	دانش آموز می‌تواند توپ را به فضای خالی نزدیک پرتاب‌کننده پرتاب کند.
● براساس چک لیستی که روی ارزیابی هم‌بازیان در پرتاب به فضای باز مقابل دریافت‌کننده متمرکز است (جدول ۲).	۲. پرتاب به سمت دریافت‌کننده‌ای که در مقابل پرتاب‌کننده است. پس از پنج دقیقه تغییر مسیر می‌دهد.	دریافت‌کننده پرتاب‌کننده را می‌بیند.
● براساس عقاید و نظرات مشابهی که در بالا شرح داده شده‌اند.	۳. پرتاب به سمت دریافت‌کننده‌ای که به سوی پرتاب‌کننده در حرکت است. پس از پنج دقیقه تغییر مسیر می‌دهد.	دریافت‌کننده پرتاب‌کننده را می‌بیند.
	۴. پرتاب به سمت هم‌بازی که در جهتی حرکت می‌کند (دور می‌شود، مقابل اوست، یا به سوی او حرکت می‌کند). پس از پنج دقیقه تغییر مسیر می‌دهد.	دریافت‌کننده پرتاب‌کننده را می‌بیند.

مراحل‌ی سوم

مرحله‌ی آخر، شامل ارزیابی‌هایی است که هدف‌های یادگیری برنامه‌ریزی شده را بررسی می‌کند. مریان تربیت‌بدنی، از طریق میزان دستیابی دانش‌آموزان به هدف‌های موردنظر، میزان یادگیری آنان را مشخص می‌کند. این مسأله اهمیت زیادی دارد که ارزیابی متناسب با تجربه‌های یادگیری موجود باشد. زیرا نقش مهمی در مسیر آموزشی دارد و با اطمینان از این که ارزیابی‌ها و تجربه‌های یادگیری مشابهند، فرایند آموزشی را حمایت می‌کند. یک طرح نمونه که بیانگر فرایندی سه مرحله‌ای در طول یک مسیر

آموزشی است، در جدول ۲ ارائه شده است. در تربیت‌بدنی مقدماتی، متغیرهای زیادی برای ارزیابی وجود دارند. ارزیابی‌های رسمی معمولاً به صورت استاندارد صورت

می‌گیرند، قابل اعتماد هستند و اعتبار دارند، و طبق اصول خاصی مطرح می‌شوند [رینک، ۲۰۰۲]. آزمون‌های مهارتی و نوشتاری در ارزیابی‌های رسمی مورد استفاده قرار

جدول ۳. نمونه‌ای از چک لیست ارزیابی در پرتاب به سمت دریافت کننده‌ی در حال حرکت

نام پرتاب کننده	نام ارزیاب	مناگامی که شما در حال	مناگامی که شما در	مناگامی که شما به
		دور شمشیر از پرتاب کننده هستید، او	مقابل پرتاب کننده هستید، او توپ را به	سوی پرتاب کننده، می‌دوید، او توپ را
		توپ را به مقابل شما	مقابل شما پرتاب می‌کند، بنابراین بدون	به مقابل شما پرتاب می‌کند، بنابراین بدون توقف
		پرتاب می‌کند، بنابراین بدون توقف می‌توانید	توپ را بگیرید	می‌توانید توپ را بگیرید
		توپ را بگیرید		
		۱ ۲ ۳	۰ ۱ ۲ ۳	۰ ۱ ۲ ۳
		۰ ۱ ۲ ۳	۰ ۱ ۲ ۳	۰ ۱ ۲ ۳

هر ستون از ۰-۳ (چهار رده) رده بندی شده است: ۰ = هرگز، ۱ = گاهی اوقات، ۲ = اکثر مواقع، ۳ = همیشه.

جدول ۴. نمونه‌ای از ارزیابی سرفصلی در پرتاب به سمت دریافت کننده‌ی در حال حرکت

سطح فعالیت	شرح
۴	دانش آموز همیشه به فضایی در مقابل دریافت کننده پرتاب می‌کند که باعث می‌شود، دریافت کننده بتواند بدون توقف آن را بگیرد.
۳	در اکثر مواقع، دانش آموز توپ را به فضایی در مقابل دریافت کننده پرتاب می‌کند که باعث می‌شود، دریافت کننده بتواند بدون توقف توپ را بگیرد.
۲	دانش آموز به ندرت توپ را به فضایی در مقابل دریافت کننده پرتاب می‌کند که باعث می‌شود، دریافت کننده بتواند بدون توقف توپ را بگیرد.
۱	دانش آموز هرگز توپ را به فضایی مقابل دریافت کننده پرتاب نمی‌کند تا دریافت کننده بتواند بدون توقف توپ را بگیرد.

می‌گیرند. ارزیابی کنید. ارزیابی متناوب دیگری که ممکن است وقت گیرتر باشد، «سرفصلی» است. سرفصل‌ها شامل سطوحی هستند که عملکردهای متفاوت قابل انتظار را شرح می‌دهند. یک سرفصل ساده که سطوح عملکرد دانش آموزان را نشان می‌دهد و ارزیابی می‌کند، ممکن است همان هدف‌های یادگیری در پرتاب به سوی دریافت کننده باشد که در جدول ۴ نشان داده شده است. ارزیابی‌های دیگری نیز وجود دارند. «سؤال و جواب»

روش‌های ارزیابی رسمی به همراه روش‌های غیررسمی، به تکمیل فرایند یادگیری می‌پردازند. از روش‌های ارزیابی غیررسمی به عنوان ارزیابی‌های متناوب یاد می‌شود. برخی روش‌های ارزیابی متناوب از نظر اجرایی ساده‌اند. یکی از ارزیابی‌های ارزشمند، «چک لیست» است. چک لیست نسبتاً ساده و مفید است، چرا که به شما اجازه می‌دهد، برخی موارد را از طریق جواب بله و خیر

یک روش ارزیابی است که مربیان تربیت بدنی مقدماتی به طور روزانه از آن استفاده می کنند؛ هرچند ممکن است آن را به عنوان روشی برای ارزیابی ندانند. برای مثال، مربیان تربیت بدنی مقدماتی در پایان هر درس خود، سؤالاتی را برای پی بردن به میزان درک دانش آموزان، مطرح می کنند. به این منظور، مربیان سؤالاتی خاص را که مربوط به نتایج یادگیری باشند، مطرح می کنند. گرچه سؤال و جواب روش باارزشی برای ارزیابی یادگیری دانش آموزان در مدت زمان کوتاهی است، اما نقاط ضعفی هم دارد: اولاً، پرسیدن سؤال از کل کلاس، تنها شاخصی است برای درک این نکته که کدام دانش آموز چه جوابی را یاد گرفته است. دوماً؛ ممکن است بسیاری از دانش آموزان از هم کلاسی های خود تقلید کنند و همان پاسخی را بدهند که شاخص خوبی برای یادگیری دانش آموزان است.



خواهد شد. اگر ارزیابی صورت نگیرد و یا ارزیابی در انعکاس نتایج و هدف های یادگیری موفق نباشد، آموزش نادرستی خواهیم داشت. برای مثال، اگر ارزیابی متوجه روش پرتاب باشد، اما به حرکت دریافت کننده که هدف یادگیری است، توجه نداشته باشد، این ناهماهنگی روی می دهد. به علاوه این مشکل در صورتی روی می دهد که ارزیابی متناسب با فعالیت های یادگیری، و با آن ها در یک مسیر نباشد. برای مثال، اگر ارزیابی به پرتاب به سوی دریافت کننده توجه داشته باشد، اما فعالیت های یادگیری تنها به پرتاب به هدف توجه کنند، باز هم این ناهماهنگی روی می دهد.

در پایان یادآور می شویم، راهکار سه مرحله ای برای ایجاد و حفظ مسیر آموزشی از چند جهت، هم برای معلم و هم برای دانش آموز، مفید است. این راهکار، مربی را هم در واحد درسی و هم در برنامه ریزی درس راهنمایی می کند، ارزیابی و برنامه ریزی را بهبود می بخشد، و بازخوردی باارزش از آنچه دانش آموز یاد گرفته است ارائه می دهد که معلوم می شود، آیا آنچه یاد گرفته، مطابق هدف ها بوده است یا نه. از سوی دیگر، اگر که فعالیت های یادگیری مشابه هدف های ارزیابی باشند، به موفقیت دانش آموزان کمک می کنند. چرا که دانش آموزان فرصت های تمرینی بیش تری پیدا می کنند و در ارزیابی نتایج بهتری به دست می آورند. به علاوه، فرصت های تمرینی بیش تر باعث درک

راهکار سه مرحله ای برای ایجاد و حفظ مسیر آموزشی از چند جهت، هم برای معلم و هم برای دانش آموز، مفید است. این راهکار، مربی را هم در واحد درسی و هم در برنامه ریزی درس راهنمایی می کند

چک لیست

۱. آیا از طریق ارزیابی می توان به نتایج یادگیری دانش آموزان دست یافت؟
۲. آیا ارزیابی ها در راستای نتیجه یادگیری صورت می گیرند؟

تنظیم نادرست آموزش

اگر فعالیت های یادگیری در راستای هدف های یادگیری نباشند، آموزش به درستی صورت نمی گیرد.

برای مثال، در واحد پرتاب توپ برای دانش آموزان در «سطح استفاده»، مربی تربیت بدنی ممکن است فعالیت هایی مشابه فعالیت های جدول ۱، را انجام دهد و به امور مربوط به دور کردن مدافع پرتاب بپردازد. تمرکز روی این کار، جزو هدف های یادگیری نیست و در نتیجه باعث آموزش نادرستی

بهرتر آن ها از انتظارات یادگیری می شود و سطح یادگیری را ترقی می دهد. نهایتاً این که راهکار سه مرحله ای در مسیر آموزشی، به آموزش بهتر و افزایش یادگیری دانش آموز می انجامد.